

УДК [561:581.33]:551.763.3.] (477)

ПАЛІНОСТРАТИГРАФІЯ СЕНОМАНСЬКИХ ВІДКЛАДІВ УКРАЇНИ

Олена Шевчук

*Інститут геологічних наук НАН України,
вул. О. Гончара, 55б, 01054, м. Київ, Україна*

Визначено і схарактеризовано палінокомплекси з сеноманських відкладів України: Волино-Подільської плити, західного схилу Українського щита, Дніпровсько-Донецької западини, північної окраїни Донбасу, Причорноморської западини, Гірського Криму, української частини акваторії Азовського моря. В окремих регіонах виявлено ранньо-, середньо- та пізньосеноманські палінокомплекси. Виконано кореляцію сеноманських палінокомплексів вивчених регіонів України за палінологічними даними.

Ключові слова: палінокомплекс, сеноманські відклади, Україна.

М. Воронова проводила палінологічні дослідження крейдових відкладів України [1]. Ці матеріали використано в ході розробки Стратиграфічної схеми фанерозою і докембрію України (1993) [5]. На сучасному етапі досліджень в Інституті геологічних наук НАН України відбувається модернізація та доповнення наявних Стратиграфічних схем фанерозойських відкладів України. У рамках цих робіт ми зібрали новий матеріал зі зразків відкладів крейди на спорово-пилковий аналіз та доповнили даними за групою диноцист. Це друга праця з серії, що присвячена Паліностратиграфії крейдових відкладів України. У першій висвітлено стратиграфічне вивчення альбських відкладів України за допомогою палінологічного аналізу [6].

Матеріалом для наших досліджень були зразки порід сеноману, відібрані зі свердловин та відслонень, розташованих у межах України: Волино-Подільської плити (північна частина – Волинська монокліналь, південна частина – Поділля), західного схилу Українського щита (Наддністрянщина), Дніпровсько-Донецької западини, північної частини Донбасу, Причорноморської западини, Гірського Криму, української частини акваторії Азовського моря.

Сеноманські відклади України поділяють на три під'яруси: нижній, середній та верхній, що відповідає Міжнародній стратиграфічній схемі 2008 р. [2, 4, 5].

Палінологічна характеристика сеноманських відкладів

Волино-Подільської плити

Волинь. Сеноманський ярус на території Волині представлений шарами вапняків з призмами іноцерамів. Потужність – до 20 м. Зразки порід на палінологічний аналіз відібрані з керн свердловин поблизу с. Перекалля, Зарічянський р-н і с. Мала Глуша, Камінь-Каширський р-н.

У сеноманському спорово-пилковому комплексі загальна кількість екземплярів у мацератах невелика порівняно з іншими комплексами, зокрема, нижчим за розміром – альбським. У спорово-пилковій частині спектра значно переважає пилок (85 %) над

спорами папоротеподібних (до 15 %). Серед спор зафіксовано таксони, зачислені до штучної класифікації: *Leiotriletes* sp. Трапляються екземпляри мохоподібних, що належать до роду *Sphagnumsporites* sp. (*Sphagnumsporites psilatus* (Ross.) Coup. та *S. simplex* (Bolch.) comb. M. Voronova). Характерними для сеноманського спорово-пилкового комплексу є: *Polypodiaceae*, *Selaginella* sp., *Plisifera delicata* Bolch., *Cyathidites* sp., *Cicatricosisporites* sp., *Ophioglossum cenomanicus* Chlon. Пилок голонасінних представлений одноборозними пилковими зернами та пилом з двома повітряними міхурами. Домінує пилок хвойних родини Pinaceae (*Pinus subconcinua* (Naum.) Bolch., *P. trivialis* (Naum.) Bolch., *P. vulgaris* (Naum.) Bolch. Часто також трапляється пилок Cupressaceae, значно менше пилку *Ginkgocycadaceae*. Характерний у невеликій кількості пилок *Platysaccus* sp. Виявлено пилкові зерна найдавніших покритонасінних рослин: *Clavatipollenites* sp., *Retimonocolpites* sp., *Pollenites* sp., *Triatrio-pollenites* sp., *Triatrio-pollenites rorubituities* Pfl., *Liliacidites* sp. та ін. Зафіксовано пилок, близький до сучасних *Platanus* sp., *Quercus* sp., та пилок родин Betulaceae, Juglandaceae.

Для комплексу характерне невелике видове і кількісне різноманіття диноцист порівняно з альбським комплексом (описаний у праці [6]). Домінують представники роду *Spiniferites* sp. Найпоширенішим видом є *Spiniferites ramosus* (Ehrenberg) Mantell. Також трапляються *Odontochitina* sp., *Odontochitina operculata* (O. Wetzel) Deflandre et Cookson, *Odontochitina costata* Alb., *Clamydophorella* spp., *Clamydophorella nyei* Cookson et Eisenack, *Coronofera oceanica* Cookson et Eisenack, *Gymnodinium* sp., *Gymnodinium cretaceum* Defl., *Ceratium* sp., *Subtilisphaera* sp. Наявні зональні види диноцист: *Geiselodinium cenomanicus* Lebedeva характерна для нижнього сеноману, *Litosphaeridium siphoniphorum* Cookson et Eisenack – для верхнього альбу сеноману, *Epelidosphaeridia spinosa* Cookson et Hughes (Davey) – для верхнього альбу–нижнього і середнього сеноману.

За видовим складом і кількісним вмістом компонентів можна припустити, що вік описаного палинокомплексу пізньосеноманський. Сеноманський вік відкладів на території Волині за складом палинокомплексу автором підтверджено вперше.

Поділля. Сеноманський ярус на території Поділля представлений відкладами верхньої частини незвиської світи. Відклади сеноману в цьому районі представлені вапняками сірувато-зеленкуватого кольору, піщанистими, з численним включенням гальки. Потужність сеноманських відкладів становить від 0,1 до 0,8 м. Зразки порід на палинологічний аналіз відібрано з відслонень поблизу сіл Завадівка та Коржова Монастириського р-ну.

У сеноманському спорово-пилковому комплексі загальна кількість екземплярів у мацератах невелика порівняно з іншими комплексами, а саме: визначеним вище по розрізу – туронським. Участь спор папоротеподібних невелика – до 25 %, пилку голонасінних і покритонасінних – до 75 %. Багато зім'ятих та розірваних екземплярів, а також перевідкладених форм з титонського комплексу. Трапляються бобоподібні спори родини Polypodiaceae (*Polypodium* sp.) і спори роду *Selaginella* sp. Зрідка є спори *Gleicheniidites* sp., *Plisifera delicata* (Bolch.) Bolch., *Cyathidites* sp., *Phlebopteris* sp., *Cicatricosisporites* sp., *Ophioglossum cenomanicus* Chlon., *Lygodiumsporites* sp. У пилковій частині комплексу переважає пилок голонасінних родини Pinaceae – до 50 %. Він представлений головно родами *Pinus* sp. та поодинокими екземплярами пилку *Cedrus* sp. Видова різноманітність пилку роду *Pinus* загалом характерна для спорово-

пилкових комплексів сеноману. Трапляються такі види: *Pinus concessa* (Naum.) Bolch., *P. trivialis* Naum., *P. subconcinua* (Naum.) Bolch., *P. minutula* Chl., *P. vulgaris* Naum., *P. minor* Bolch., *P. pernobilis* Bolch. Під *Cedrus* представлений видами *Cedrus* sp., *Cedrus libaniformis* Bolch., *C. deodaraeformis* Bolch. Також є пилок родини Podocarpaceae (*Podocarpus* sp.) у незначних кількостях. Пилок *Ginkgo* і *Cycas* рідкісний. У комплексі трапляється різноманітний пилок покритонасінних – до 25 %. Серед квіткових переважає пилок *Platanus* sp., трохи менше *Quercus* sp., *Betula* sp., *Liliacidites* sp. Зафіксовано пилок, визначений за штучною класифікацією: *Tricolpopollenites* sp., *Sporopollis* sp. Домінують одноборозні пилкові зерна *Clavatipollenites* sp.

Серед диноцист визначені *Cribroperidinium* sp., *Chlamydothorella* sp.

За систематичним складом і відсотковим вмістом мікрофітофосилій у комплексі вік вмісних порід можна датувати як сеноманський. Сеноманський вік відкладів на території Поділля за складом палінокомплексу підтверджено вперше.

Палінологічна характеристика сеноманських відкладів західного схилу Українського щита

Район Наддністрянщини. Сеноманський ярус на території Наддністрянщини представлений відкладами верхньої частини незвиської світи, що складена піском сірим з гравієм (потужність – до 9 м); русавською світою – вапняки крейдоподібні білі, іноді кремеві м'які (потужність – до 17 м); шарами іноцерамових вапняків (потужність – до 10 м). Зразки порід на палінологічний аналіз відібрано на відслоненнях у районі сіл Козлів, Бернашівка, Китайгород та інших Могилів-Подільського р-ну та смт Новодністровськ Сокирянського р-ну та ін. Для сеноманського спорово-пилкового комплексу характерна участь спор папоротеподібних (до 25 %), пилку голонасінних (50 %) і покритонасінних (до 25 %). Трапляються тільки бобоподібні спори родини Polypodiaceae (*Polypodium* sp.) і спори роду *Selaginella* sp. Зрідка фіксують спори *Gleichenioidites* sp., *Plisifera delicata* (Bolch.) Bolch., *Cyathidites* sp., *Ophioglossum cenomanicus* Chlon., *Lygodiumsporites* sp. У пилковій частині комплексу переважає пилок голонасінних родини Pinaceae. Трапляються види *Pinus concessa* (Naum.) Bolch., *P. trivialis* Naum., *P. subconcinua* (Naum.) Bolch., *P. minutula* Chl., *P. vulgaris* Naum., *P. minor* Bolch., *P. pernobilis* Bolch. Під *Cedrus* представлений видами *Cedrus libaniformis* Bolch., *C. deodaraeformis* Bolch. Є пилок родини Podocarpaceae. Серед покритонасінних домінує пилок *Platanus* sp., *Quercus* sp., *Betula* sp., *Liliacidites* sp. та пилок, визначений за штучною класифікацією: *Tricolpopollenites* sp. та *Clavatipollenites* sp.

Наявні зональні види диноцист: *Cribroperidinium intricatum* Davey, *Epelidosphaeridia spinosa* Cookson and Hughes (Davey), за виявленням зонального виду *Litosphaeridium siphoniphorum* Cookson et Eisenack проведено границю між відкладами сеноману і турону. Визначено комплекс диноцист, що характерний для зони **Epelidosphaeridia spinosa**, яка відповідає верхньому альбу – нижньому і середньому сеноману. Виділена регіональна зона **Epelidosphaeridia spinosa**; з даними Міжнародної стратиграфічної схеми 2008 р. збігається тільки поява та останнє визначення цього виду. Визначені диноцисти: *Oligosphaeridium complex* (White) Davey and Williams, *Cyclonephelium* sp., *Baltisphaeridium* sp.?, *Cleistosphaeridium arnatum* Deflandre, Davey. Також у зразках вище по розрізу відшукано пізньосеноманський-ранньотуронський палінокомплекс: спорово-пилкова частина без змін, а комплекс диноцисти доповнений знахідками цист *Litosphaeridium siphoniphorum* Cookson et

Eisenack, *Chlamydochlorella nyei* Cookson et Eisenack, *C. discreta* Clarke et Verdier та зникненням виду *Cribrerodinium intricatum* Davey.

За систематичним складом, відсотковим вмістом, зональними і характерними видами мікрофосилій вік вмісних порід треба датувати як ранньосеноманський (верхня частина незвиської світи, русавська світа) та пізньосеноманський (шари іноцерамових вапняків). Сеноманський вік відкладів на території Наддністрянщини за складом палинокомплексу підтверджено вперше.

Палинологічна характеристика сеноманських відкладів Дніпровсько-Донецької западини

Сеноманські відклади на території Дніпровсько-Донецької западини представлені відкладами верхньої частини буримської світи, що складена пісками і пісковиками вапнистими з фосфоритами. Потужність – до 40 м.

Для сеноманського спорово-пилкового комплексу характерна участь спор папоротеподібних – (до 35 %), пилку голонасінних (50 %) і покритонасінних (до 15 %). Трапляються бобоподібні спори родини Polypodiaceae. Зафіксовано спори *Gleicheniidites* sp., *Plisifera delicata* (Bolch.) Bolch., *Cyathidites* sp., *Phleboteris* sp., *Ophioglossum cenomanicus* Chlon., *Lygodiumsporites* sp. і родин Lycopodiaceae (*Lycopodiumsporites* sp., *Lycopodiumsporites parvinumus* (Dor.) M. Voronova, *L. cerniidites* (Ross.) Delc. et Sprum.) та Selaginellaceae (*Leptolepidites* sp., *Leptolepidites major* Coupr., *Selaginella perfecta* (Naum.) Sa ch., *S. natalina* (Chl.) M. Voronova). У пилковій частині комплексу переважає пилко голонасінних родини Pinaceae. Трапляються види *Pinus concessa* (Naum.) Bolch, *P. trivialis* Naum., *P. subconcinua* (Naum.) Bolch., *P. vulgaris* Naum., *P. minor* Bolch. Під *Cedrus* представлений видами *Cedrus libaniformis* Bolch, *C. deodaraeformis* Bolch. Наявний пилко родини Podocarpaceae та одноборозні пилкові зерна Cupressaceae, Ginkgoaceae, Cycadaceae, Araucariaceae. Серед покритонасінних домінує пилко *Platanus* sp., *Quercus* sp., *Betula* sp., *Liliacidites* sp. та пилко, визначений за штучною класифікацією: *Tricolpopollenites* sp. і *Clavatipollenites* sp., головню типу Normapollis.

Серед диноцист переважають представники роду *Spiniferites* sp. є зональні види диноцист: *Cribrerodinium intricatum* Davey, *Epelidosphaeridia spinosa* Cookson et Hughes (Davey). Визначені: *Deflandrea* sp., *Kallosphaeridium circulare* (Cookson et Eisenack) Helby та ін.

За систематичним складом, відсотковим вмістом, зональними і характерними видами мікрофосилій вік вмісних порід треба датувати як сеноманський.

Палинологічна характеристика сеноманських відкладів північної частини Донбасу

Сеноманські відклади на північно-західній окраїні Донецького басейну представлені карбонатними породами морського генезису слов'яногірської світи, що складена вапняковими пісковиками. Потужність – до 2 м. Зразки порід на палинологічний аналіз відібрано з відслонень поблизу населених пунктів Ровеньки та Глафірівка Луганської обл.

Виявлено палинокомплекс сеноманського часу. В його складі переважає пилко голонасінних (до 98 %, 2 % становлять екземпляри невизначеної систематичної належності).

У палинокомплексі є різноманітний пилко тільки голонасінних рослин. Зафіксовано поодинокі екземпляри одноборозних пилкових зерен та пилко з двома

диференційованими повітряними мішками. Характерною особливістю палінокомплексу є домінування серед голонасінних пилку хвойних родини Pinaceae. Він представлений головню родами *Pinus* spp. та поодинокими екземплярами пилку *Cedrus* spp. Видова різноманітність пилку роду *Pinus* взагалі характерна для палінокомплексів із сеноманських відкладів і свідчить про різноманітність рослин-продуцентів у складі сеноманської рослинності. Виявлено такі види: *Pinus concessa* (Naum.) Bolch., *P. trivialis* Naum., *P. subconcinua* (Naum.) Bolch., *P. minutula* Chl., *P. vulgaris* Naum., *P. minor* Bolch., *P. pernobilis* Bolch. Рід *Cedrus* представлений видами *Cedrus* sp., *Cedrus libaniformis* Bolch., *C. deodaraeformis* Bolch. Також є пилок родини Podocarpaceae (*Podocarpus* sp.) у незначних кількостях.

Пилку покритонасінних рослин та спор папоротеподібних не зафіксовано.

Серед диноцист виявлено *Cystodiniopsis* sp. Представники цього роду вперше трапляються в сеноманських палінокомплексах і мають стратиграфічне значення для сеноманського часу.

Палінологічна характеристика сеноманських відкладів

Причорноморської западини

Сеноманський ярус на території Причорноморської западини представлений генічеською світою, яка складена пісками та пісковиками вапнистими з глауконітом, вище – мергелями сірими та пісковиками. Потужність – до 30 м. Зразки порід на палінологічний аналіз відібрані зі св. № 222, 0121 на території Прикаркінітсько-Сиваського прогину.

Для спорово-пилкової частини спектра характерне значне переважання пилку (68 %) над спорами папоротеподібних (32 %). Серед спор зафіксовано таксони, зачислені до штучної класифікації: *Leiotriletes* sp. Трапляються екземпляри мохоподібних, що належать до роду *Sphagnumsporites* sp. (*Sphagnumsporites psilatus* (Ross.) Coup. та *S. simplex* (Bolch.) comb. M. Voronova). Характерними для сеноманського спорово-пилкового комплексу є Polypodiaceae, *Gleicheniidites senonicus* Ross., *Concavissimisporites punctatus* (Del. et Sprum.) Brenner, *Cyathidites* spp., *Ophioglossum cenomanicus* Chlon. Пилок голонасінних представлений одноборозними пилковими зернами та пилом з двома повітряними міхурами. Домінує пилок хвойних родини Pinaceae. Часто також трапляється пилок Cupressaceae та *Araucariacites australis* Cookson., значно менше пилку Ginkgocycadaceae. Пилкові зерна покритонасінних рослин зафіксовані великим різноманіттям морфологічних типів: Monocolpopollenites, Clavatipollenites, Tricolpites, Triporopollis, Tricolporopollenites, Palmidites, Retimonocolpites, Retitricolpites, Stellatopollis. Виявлено пилок, близький до сучасних *Platanus* sp., та пилок, визначений за штучною класифікацією: *Pollenites* Pfl, *Tricolpopollenites* Pfl., *Extratropollenites* Pfl.

Серед диноцист домінують представники роду *Spiniferites* sp. Найпоширенішим видом є *Spiniferites ramosus* (Ehrenberg) Mantell. Трапляються *Cleistosphaeridium ancoriferum* (Cookson et Eisenack), *Coronifera oceanica* (Cookson et Eisenack), *Florentina rex* Davey et Verdier, *Subtilisphaera* sp. Визначено акритархи *Michrystriidium* sp.

За систематичним складом, відсотковим вмістом, зональними і характерними видами мікрофосилій вік вмісних порід треба датувати як сеноманський.

Палінологічна характеристика сеноманських відкладів Гірського Криму

Сеноманський спорово-пилковий комплекс виявлено в породах білогірської світи, що розділена на три підсвіти. Нижня – чергування товстоплитчастих вапняків і сірих скременілих мергелів. Середня – світло-сірі й білі крейдоподібні мергелі. Верхня – перешарування світло-сірих скременілих плитчастих вапняків з тонкими зеленкуватими глинистими примазками і темно-сірих мергелів. Зразки порід на палінологічний аналіз відібрано на відслоненнях у районі с. Трудолюбівка Бахчисарайського р-ну.

Участь спор папоротеподібних невелика – до 15 %, пилку голонасінних і покритонасінних – до 75 %. У цьому спорово-пилковому комплексі загальна кількість екземплярів у мацератах невелика порівняно з іншими комплексами, а саме – туронським, що визначений вище по розрізу у вивченому районі. Зрідка трапляються спори *Gleicheniidites* sp., *Plisifera delicata* (Bolch.) Bolch., *Cyathidites* sp., *Phleboteris* sp., *Cicatricosisporites* sp., *Lygodium* sp. Часті бобоподібні спори родини Polypodiaceae (*Polypodium* sp.) і спори роду *Selaginella* sp. У комплексі є різноманітний пилкок голонасінних – до 50 %. Зафіксовано поодинокі екземпляри одноборозних пилкових зерен і пилкок з двома диференційованими повітряними мішками. Пилкок *Ginkgo* і *Cycas* трапляється зрідка і не в усіх спектрах. Характерною особливістю комплексу є домінування серед голонасінних пилку хвойних родини Pinaceae. Він представлений головню родами *Pinus* spp. та поодинокими екземплярами пилку *Cedrus* spp. Видова різноманітність пилку роду *Pinus* загалом характерна для спорово-пилкових комплексів із сеноманських відкладів. Трапляються такі види: *Pinus* sp., *Pinus concessa* (Naum.) Bolch., *P. trivialis* Naum., *P. subconcinua* (Naum.) Bolch., *P. minutula* Chl., *P. vulgaris* Naum., *P. minor* Bolch., *P. pernobilis* Bolch. Рід *Cedrus* представлений видами *Cedrus* sp., *Cedrus libaniformis* Bolch. *C. deodaraeformis* Bolch. Також наявний пилкок родини Podocarpaceae (*Podocarpus* sp.) у незначних кількостях. У комплексі трапляється різноманітний пилкок покритонасінних – до 25 %. Серед квіткових переважає пилкок *Platanus* sp., *Quercus* sp., *Betula* sp., *Liliacidites* sp. та пилкок, визначений за штучною класифікацією: *Tricolpopollenites* sp., *Sporopollis* sp. Домінують одноборозні пилкові зерна *Clavatipollenites* sp.

Визначено зональний вид диноцист: *Epelidosphaeridia spinosa* Cookson and Hughes (Davey), який відповідає верхньому альбу–нижньому та середньому сеноману. Знайдено диноцисти *Odontochitina costata* Alb., *Spiniferites ramosus* (Ehrenberg), *Odontochitina operculata* (O. Wetzel), *Coronifera oceanica* Cookson et Eisenack, *Cleistosphaeridium* sp., *Cribroperidinium* sp., *Oligosphaeridium* sp. Також у зразках вище по розрізу зафіксовано пізньосеноманський-ранньотуронський палінокомплекс: спорово-пилкова частина без змін, а комплекс диноцисти доповнений знахідками цист *Litosphaeridium siphoniphorum* Cookson et Eisenack та зникненням виду *Cribroperidinium intricatum* Davey.

Палінологічна характеристика сеноманських відкладів української частини акваторії Азовського моря

Відклади сеноманського ярусу розкрито в розрізах свердловин Західно-Бірюча-1. (гл. 1 200 – 1 518 м), Морська-2 (гл. 1 006 – 1 260 м) та Матроська-1 (гл. 1760-1900 м). Вони представлені світло-сірими дрібнозернистими пісковиками та аргілітами [3].

Палінологічна характеристика цих відкладів наведена вперше. Загальна кількість екземплярів у мацератах невелика порівняно з альбським комплексом, визначеним нижче по розрізу. Головний фон у споровій частині (25 %) становлять спори папоротей родини Polypodiaceae, Cyatheaceae. Клас голонасінних представлений пилком родини

Pinaceae – понад 50 %: *Pinus* та *Cedrus*. Серед покритонасінних домінує пилок типу Normapollis, а також пилок Angiospermae (до 25 %), близький до сучасних Platanaceae та *Liliacidites* sp.

Трапляються диноцисти *Spiniferites ramosus* (Ehrenberg), *Coronifera oceanica* Cookson et Eisenack, *Cleistosphaeridium* sp.

За систематичним складом, відсотковим вмістом, зональними і характерними видами мікрофосилій вік вмісних порід треба датувати як сеноманський. Сеноманський вік відкладів української частини акваторії Азовського моря за складом палінокомплексу підтверджено вперше.

Отже, характерними особливостями сеноманського палінокомплексу можна вважати такі:

- головний фон у палінокомплексі формує пилок хвойних родини Pinaceae (до 50 %). Постійно трапляється пилок родини Cupressaceae;

- наявність спор бобоподібної форми родини Polypodiaceae;

- постійна участь спор родин Cyatheaaceae, Gleicheniaceae, Osmundaceae, Lycopodiaceae, Selaginellaceae та мохоподібних;

- невелика кількість спор родин Dicksoniaceae, Matoniaceae та Schizaeaceae;

- постійно трапляються спори роду *Ophioglossum cenomanicus* Chlon.;

- наявність пилку покритонасінних рослин стеми Normapollis, що має важливе значення для стратифікації верхньокрейдових відкладів, і пилку, визначеного за природною системою класифікації: *Quercus* sp., особливо *Platanus* sp. та ін. Пилок покритонасінних рослин становить від 10 до 25 %;

- визначені зональні види диноцист: *Litosphaeridium siphoniphorum* Cookson et Eisenack, *Cribroperidinium intricatum* Davey, *Epelidosphaeridia spinosa* Cookson and Hughes (Davey), що характерні для зони **Epelidosphaeridia spinosa**, яка відповідає верхньому альбу–нижньому і середньому сеноману.

Унаслідок зіставлення палінокомплексів з порід сеноманського віку виявлено їхню подібність (див. рисунок). Аналіз систематичного складу палінокомплексу свідчить про різноманіття спор циатейних та поліподієвих, а також їхню вагому участь у сеноманських палінокомплексах з усіх територій України. Постійно і в значній кількості наявний пилок хвойних. Також у сеноманських палінокомплексах з різних територій України зафіксовано не тільки пилок покритонасінних стеми Normapollis, а й пилок, близький до сучасних, серед яких найбільший відсоток становить, головню, пилок платанових. Майже ідентичні сеноманські палінокомплекси Гірського Криму і Причорноморської западини. У їхньому складі чітко домінують спори поліподієвих, циатейних, глейхенієвих і пилок хвойних. Також у районах Гірського Криму, Причорноморської западини та української частини акваторії Азовського моря вагома участь пилку покритонасінних (до 25 %) порівняно з сеноманськими палінокомплексами інших територій України, де пилок покритонасінних становить тільки 10 %. Палінокомплекси з сеноманських відкладів України відрізняються тим, що в мацератах зразків з усіх описаних вище порід залишків викопних грибів не виявлено. Відсотковий вміст диноцист у комплексах усіх районів України неоднаковий. На території Волино-Поділля, Українського щита, Дніпровсько-Донецької западини залишки мікрофітопланктону займають іноді до 75 % від суми всіх визначених мікрофітофосилій загалом. У палінокомплексах, виявлених у зразках порід з північних територій, систематичний склад диноцист різноманітніший порівняно з сеноманськими

паліно-комплексами з південних районів України. Знахідки мікрофітопланктону в розрізах сеноману, головно, були приурочені до мілководних прибережних фацій трансгресивних басейнів.

Автором уперше за допомогою палінологічного аналізу підтверджено вік сеноманських відкладів на території Волино-Подільської плити.

-
1. *Воронова М.А.* Палиностратиграфия нижнего мела и развитие раннемеловых флор Украины. – Киев : Наук. думка, 1994. – 220 с.
 2. *Гаврилишин В.И., Пастернак С.И., Розумейко С.В.* Стратиграфические подразделения меловых отложений платформенной части запада Украины. – Львов, 1991. – 59 с.– (Препр./ АН УССР. Ин-т геологии и геохимии горючих ископаемых; № 91-І).
 3. *Ищенко І.І., Плотнікова Л.Ф., Якушин Л.М.* Нові дані зі стратиграфії верхньокрейдових відкладів української частини акваторії Азовського моря // Проблеми стратиграфії і кореляції фанерозойських відкладів України. К., 2011. – С. 40 – 41.
 4. Новые местные стратиграфические подразделения верхнего мела платформенной Украины / А.В. Иванников, Е.С. Липник, Л.Ф. Плотникова и др. – Киев, 1987. – 37 с. – (Препр. / Ин-т геол. наук АН УССР; № 87 – 41).
 5. Стратиграфические схемы фанерозойских образований Украины для геологических карт нового поколения. Графические приложения 7, 8, 9. (Стратиграфические схемы фанерозоя и докембрия Украины). Таблицы. – Киев, 1993.
 6. *Шевчук О.А.* Палиностратиграфія та кореляція різнофаціальних альбських відкладів України // Палеонтол. зб. 2011.– № 43. – С. 3 – 13.

PALYNOSTRATIGRAPHY OF CENOMANIAN SEDIMENTS OF UKRAINE

Olena Shevchuk

*Institute of Geological Science of the NAS of Ukraine,
O. Gonchar st., 55 b, UA-01054, Kyiv, Ukraine*

The palynocomplexes of Cenomanian sediments Ukraine are determined and described: Volyn-Podillia plate, west side of Ukrainian shield, Dneprovsko-Donetska depression, the north part of Donbass, Prichernomorskaya depression, Mountain Crimea, part akvatoryy Ukrainian Azov Sea. Early Cenomanian, Middle Cenomanian and Late Cenomanian palynocomplexes are determined in some region. The Cenomanian palynocomplexes the studied region Ukraine subdivided correlation on palynological data.

Key words: palynocomplex, Cenomanian sediments, Ukraine.

ПАЛИНОСТРАТИГРАФИЯ СЕНОМАНСКИХ ОТЛОЖЕНИЙ УКРАИНЫ**Елена Шевчук**

*Институт геологических наук НАН Украины,
ул. О. Гончара, 55 б, 01054, г. Киев, Украина*

Установлено и охарактеризовано палинокомплексы сеноманских отложений Украины: Вольно-Подольской плиты, западного склона Украинского щита, Днепровско-Донецкой впадины, северной окраины Донбасса, Причерноморской впадины, Горного Крыма, украинской части акватории Азовского моря. В некоторых регионах установлено ранне-, средне- и позднесеноманские палинокомплексы. Проведено корреляцию сеноманских палинокомплексов изученных регионов Украины по палинологическим данным.

Ключевые слова: палинокомплекс, сеноманские отложения, Украина.

Стаття надійшла до редколегії 15.03.12
Прийнята до друку 21.06.12